

A parlament előtt a fogyatékos embereket is érintő építési törvény tervezete

Idén tavasszal új építészeti törvény koncepció látott napvilágot, melynek célja egy egységes, átlátható új szabályozás kialakítása volt. A mozgáskorlátozott emberek önálló életvitelének előfeltétele, hogy az őket körülvevő épített környezethez akadálymentesen, másokkal egyenlő eséllyel férhessenek hozzá. A MEOSZ ezért is tartotta lényegesnek már a koncepció megjelenésekor benyújtani a fogyatékos embereket érintő javaslatait a szabályozásra vonatkozóan az Építési és Közlekedési Minisztériumhoz. A koncepció véleményezését követően a minisztériumban személyes egyeztetésre került sor, ahol ígéretet kaptunk arra, hogy a tárca az új építési szabályozás kialakítása során egyeztet szövetségünkkel, és javaslatainkat lehetőség szerint figyelembe veszik. (az egyeztetésről, illetve a koncepcióbal kapcsolatos javaslatainkról itt <https://www.meosz.hu/blog/kormanyzati-szintu-egyeztetes-az-epitesi-torveny-koncepciojarol-es-a-mopedek-szallitasarol/> olvashat.) A magyar építészetéről szóló törvény tervezetének véleményezését Szövetségünk már a többi fogyatékos emberek érdekképviselői szervezeteivel közösen készítette el és nyújtotta be a tárcához. Érdemi előrelépésnek tartjuk, hogy a törvény tervezetébe számos a koncepcióhoz, valamint a tervezethez készített MEOSZ javaslat bekerült. A szabályozás pontosítására vonatkozóan pedig újabb javaslatokat nyújtottunk be a már parlament előtt lévő tervezethez.

A törvény koncepciója az akadálymentességi kérdésekkel még csak nagyon érintőlegesen foglalkozott, lényegében annyit rögzített, hogy a közhasználatú építmény építése során kiemelt figyelmet kell fordítani az akadálymentességi szabályok érvényesítésére. Elmaradt ugyanakkor a területet érintő fogalmak tisztázása, kötelezettségek meghatározása stb. Ehhez képest komoly előrelépést jelent, hogy a most parlament előtt lévő törvénytervezet már jóval kiterjedtebb szabályozást tartalmaz az akadálymentesítés tekintetében. Ez különösen annak fényében bír nagy jelentőséggel, hogy a készülő törvény minden bizonnyal évtizedekre meghatározza majd, hogy az épített környezetet a fogyatékosokkal élő emberek mennyire tudják másokkal egyenlő eséllyel használni, ami feltétele önálló életvitelüknek.

Akadálymentesítést érintő fontosabb szabályok

Alapelvek

A törvény tervezete több ún. építészeti alapelvet rögzít. Ezeknek az építési folyamat minden szakaszában, de a település tervek készítése és módosítása során, valamint a hatósági eljárásokban is érvényre kell jutniuk, sőt a főépítészek, hatóságok adott esetben akár döntést is alapozhatnak ezekre, ha az adott kérdéssel kapcsolatban nem áll rendelkezésre tételes szabályozás.

Az építészeti alapelvek között a szükséges minimum elve is szerepel, mely alapvető követelményként rögzíti az akadálymentesítés, egyenlő esélyű hozzáférés biztosítását.

Ez a közhasználatú építmények és tájépítészeti alkotások esetében azt jelenti, hogy azok **építése során a jogszabályokban rögzített akadálymentességi, egyenlő esélyű hozzáférést biztosító szabályoknak érvényesülniük kell. Ugyanezen követelmények vonatkoznak a közhasználatú építmények felújítására, bővítésére, átalakítására, illetve rendeltetésük megváltoztatására is.**

A fogyatékos emberek szempontjából a másik fontos alapelv az emberi életminőség és egyetemes tervezés elve, mely alapján az épületet úgy kell kialakítani, hogy azt a lehető legtöbb ember használni tudja, az képes legyen igényeiket kiszolgálni.

Új fogalmak

Ahhoz, hogy az érintettek megfelelő módon érvényesíteni tudják az akadálymentes épített környezethez fűződő jogukat, elengedhetetlen, hogy az építési törvényben bizonyos fogalmak egyértelmű rögzítése

megtörténjen. Ezért is fogalmaztunk meg javaslatot pl. az egyenlő esélyű hozzáférés, egyetemes tervezés, fogyatékoság meghatározására vonatkozóan. Ha közülük egyik- másik pontosításra is szorul, a törvény tervezete javaslatunk alapján tartalmazza e fogalommeghatározásokat. is.

Komoly előrelépésnek tartjuk, hogy az egyetemes tervezés követelménye –a fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezményt ratifikáló törvény mellett – mostantól az építészetre vonatkozó szabályozásban is megjelenik. Ez talán végre lendületet adhat ahhoz, hogy az épített környezet tervezése egyre inkább az egyetemes, vagyis a mindenki számára való tervezés követelményének figyelembevételével történjen.

A tervezet alapján az *egyetemes tervezés* a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését jelenti, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek adaptálás, vagy speciális tervezés szükségessége nélkül.

Az *egyenlő esélyű hozzáférés* követelménye is most jelenik meg először az építési szabályozásban. A tervezet alapján az épület, épített környezet akkor tekinthető egyenlő eséllyel hozzáférhetőnek, ha mindenki, különösen a fogyatékossgal élő emberek számára önállóan és biztonságosan megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonságosan elhagyható.

Akadálymentességi szempontok az építészeti eljárásokban

A törvénytervezet alapján az építési engedélyezést végző hatóságnak el kell utasítania azt az engedély iránti kérelmet, ami nem felel meg a kötelező akadálymentességi követelményeknek. E követelmények vizsgálatát egyébként a hatóság nem is mulaszthatja el, ha mégis így tenne, az általa kiadott építési engedély semmis, azaz érvénytelen lesz.

A hatóságoknak ellenőrizniük, szükség esetén pedig szankcionálniuk kell a szabálytalan építési tevékenységet. Az eddigi szabályozás alapján bizonytalan volt, hogy az akadálymentességi követelményeknek meg nem felelő építés szabálytalannak minősül-e, vagy sem. Üdvözlendő, hogy e tekintetben a tervezet egyértelműen fogalmaz, amennyiben szakszerűtlennek, ezért szabálytalanak minősíti az építési tevékenységet, ha azt az akadálymentességi és egyenlő esélyű hozzáférés követelményének megsértésével folytatják.

A MEOSZ újabb javaslatot nyújtott be a szabályozás pontosítására a parlament előtt lévő törvénytervezethez

Ahogy az a fentiekből is kitűnik, a törvény tervezete valóban sok, fontos rendelkezést rögzít az épített környezet akadálymentes hozzáférhetősége érdekében. Ezzel együtt az is tény, hogy még mindig maradtak olyan területek, ahol a kívánt cél eléréséhez elengedhetetlen a szabályozás pontosítása, kiegészítése. A MEOSZ ezért újabb javaslatokat nyújtott be a már a parlament előtt lévő törvény tervezetére vonatkozóan is.

Ebben egyrészt hangsúlyoztuk, hogy az épület egyenlő esélyű hozzáférésehez az is hozzátartozik, hogy az épület mellett a benne lévő tárgyakat, berendezéseket is mindenki, így a fogyatékos emberek is rendeltetésüknek megfelelően használni tudják. A jelenlegi fogalommeghatározás tehát nem teljes körű, ezért javasoltuk annak kiegészítését.

Az épített környezethez, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés tényleges megvalósulásához az is szükséges, hogy ezek a követelmények a helyi, települési tervezés során is kellő súllyal jelenjenek meg. Ennek érdekében javasoltuk, hogy a településfejlesztési terv keretében kerüljön sor a település épített környezetének akadálymentességi felmérésére, valamint akadálymentességi stratégia kidolgozására is. Csak így biztosítható ugyanis, hogy a helyi épített környezet, különösen pedig azok az épületek, létesítmények, melyekben közszolgáltatást nyújtanak, vagy terveznek nyújtani, biztosan megfeleljenek az akadálymentességi követelményeknek.

A jelenlegi tervezet alapján – korábbi javaslatunk ellenére – csak akkor kell a település épített környezetére vonatkozó akadálymentesítési felmérést végezni, valamint akadálymentességi stratégiát kidolgozni, ha ennek szükségességét a képviselő testület támogatja, vagyis ez nem kötelező tartalmi eleme a fejlesztési

tervnek. Ismét felhívtuk ezért a figyelmet, **hogy a településfejlesztési tervezés során kötelező legyen a településre vonatkozóan akadálymentesítési felmérést végezni, illetve akadálymentesítési stratégiát kidolgozni.**

Rámutattunk végül arra is, hogy az akadálymentességi követelményeknek **a nemzetgazdasági szempontból kiemelt, illetve a kiemelten közérdekű beruházások esetében is érvényesülniük kell, ha ezek a beruházások közszolgáltatási célt szolgálnak.** Ezekben az esetekben ugyanis gyakran oktatási, egészségügyi, szociális beruházásokról van szó, mely szolgáltatásokat adott esetben fogyatékossgal élő emberek is igénybe kívánják venni.

Összegzésként elmondható, hogy a most készülõ építészeti törvény már most is számos akadálymentességet érintõ rendelkezést tartalmaz, és bízunk benne, hogy abba a legutóbbi javaslatainkat is beépítik. A magyar építészetrõl szóló törvény elfogadásával azonban még nem ér véget a területet érintõ jogalkotás, azt számos rendelet követi majd, melyek a részletszabályokat lesznek hivatottak rögzíteni. A MEOSZ természetesen ezek megalkotása során is együttmûködik a minisztériummal és elkészíti észrevételeit, javaslatait.

Ombudsmani vizsgálat

A MEOSZ már korábban is foglalkozott az épített környezet akadálymentességének problémájával. Az alapvetõ jogok biztosa 2022-ben átfogó vizsgálatot indított az épített környezet egyenlõ esélyû hozzáférhetõségének hazai helyzetére, szabályozására, gyakorlatára vonatkozóan, melynek során kérdéseivel szövetségünket is megkereste. A téma kiemelt fontosságát jelzi, hogy a MEOSZ nem csupán a biztos által feltett kérdéseket válaszolta meg, hanem a tárgyban részletes elemzést készített.

Ebben rehabilitációs szakmérnökökkel együtt akadálymentességi szempontból vizsgáltuk meg az építési folyamat egyes szakaszaira, a közterületekre és szabad területekre vonatkozó szabályozást és gyakorlatot, részletesen elemeztük a pályázatokkal, közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos szabályozást, valamint elemeztük a lakóépületek és munkahelyek akadálymentességi helyzetét is.

Ennek eredményeképpen feltártuk a területre vonatkozó szabályozás hiányosságait, valamint azokat a tényezõket, amelyek együttesen azt eredményezik, hogy az akadálymentességi elõírások a valóságban nem tudnak érvényre jutni. Végül konkrét javaslatokat is megfogalmaztunk arra vonatkozóan, milyen szabályozási és egyéb eszközök szolgálhatnak a helyzet jobbítását.

Budapest, 2023. december 11.